

OMLADINA

Glasilo narodno-radikalnega dijaštva.

Leto III.

Ljubljana, meseca vinotoka 1906.

Štev. 7.

VSEBINA:

† Jan Lego.

—*v/lj*—: Naš letošnji koroški se-
stanek.

F. L.: Dijaški kongres v Sofiji.

B.: Naše obrambno delo.

»Družba sv. Cirila in Metoda« in
»Prosveta«.

Listek.

Ponatis dovoljen le z navedbo vira.

Omladina izhaja enkrat na mesec ter stane za celo leto K 4.—; za dijake K 2.—; posamezna številka 40 vin. — **Dopisi** naj se blagovole pošiljati uredništvu najkasneje do 20. vsakega meseca v Ljubljano na Breg št. 12. — Le frankovana pisma se sprejemajo. — **Upravništvo** je v tiskarni J. Blasnika naslednikov v Ljubljani, Breg št. 12.

Reklamacije so poštnine proste, če imajo na naslovni strani pristavek „reklamacija“ in če so odprte.

Zaradi rednega pošiljanja „Omladine“ je natanko naznaniti naslov in bivališče ter vselej vsako izpremembo bivališča.

Oblastem odgovoren **Mihael Rožanec**. — Izdaja eksekutiva narodno-radikalnega dijaštva. — Tisk J. Blasnika naslednikov.

Onim, ki hočejo ali morajo v semenišče, v premislek. Ni jih menda lepših počitnic kot so one po srečno dokončani maturi, ko se dijak prvokrat čuti neodvisnega, svobodnega od raznih šolskih predpisov in ukazov. Ta zavest mu slajša počitnice in ga odteguje od edine skrbi, ki jo po maturi ima: kam sedaj? Žal, da si slovenski abiturijent še vedno ne more prosto in svobodno voliti svojega bodočega poklica, ker se mora velika večina ozirati na svoje slabo gmotno stanje in velikokrat še na želje svojih starišev. Kmečki oče je dal sina v šolo le z namenom, da mu postane duhovnik, da mu bo mogel čimpreje pomagati. Ko ga je peljal prvokrat v šolo, je imel morda tudi sin iste želje ali sedaj ko je dovršil gimnazijo, ga vleče drugam. Toda kako, ko ga oče, mati, sestre, župnik silijo v semenišče in mu v nasprotnem slučaju odrekajo vsako podporo, celo dostop v rojstno hišo. Ne pomislijo na sinovo prihodnjost, gledajo le na svoj dobiček. Sin se konečno uda, ne da bi dovolj premislil, da je s tem žrtvoval vso svojo prihodnjost, vse svoje ideale in načrte, ki jih je imel. Žrtvoval je svojim nepoučenim starišem več, kakor morejo oni od njega zahtevati, več, kakor je sam smel žrtvovati. — Z ravno nasprotnimi lastnostmi, kakor jih zahtevajo, vstopi v semenišče, kjer mu potem počasi ubijejo njegovo svobodno mišljenje, čuvstvo in voljo. Zunaj semeniških vrat mora pustiti, kar mu je bilo preje najdražje: svoje prepričanje, svojo narodnost itd. Vstopi v breznarodno organizacijo, kjer ga prisilijo, da sme delati le takrat kot Slovenec, kadar je to njim v korist. Če pa zahteva korist klerikalizma drugače, mora zatajiti svojo narodoost, da, celo iti proti svojemu lastnemu narodu v boj, Naj to dobro premisli vsak, ki je namenjen v semenišče in potem premotri samega sebe, če je njegov značaj tak, da se bo dal brez vsakega odpora vpogniti in vtakniti v dosmrtno ječo. Naj dobro premisli, da prestane biti, ko prestopi semenišna vrata, svoboden človek, da bo moral odslej misliti to, kar bodo drugi hoteli, čutiti to, kar bo drugim prav, in delati to, kar bodo drugi narekovali. Nazore in ideale mu bodo odslej postavljali in določevali drugi. Če bi pa hotel potem, ko je že prepozno, ko je že vezan do smrti, drugače delati, tedaj pa gorje njemu. Kogar značaj ni rojen za suženjstvo, za lakajstvo, naj ne gre v semenišče in če to stoinstokrat zahtevajo od njega stariši. Mesto lepe prihodnosti se mu obeta vedna disharmonija, nezadovoljnost in največja nesreča. Odpovedati se svoji prihodnosti pa se pravi mrtev živeti. Onim pa, katerim je klerikalizem že na gimnaziji zaslužnil mišljenje in čuvstvovanje, so te besede odveč, ker pri njih je že itak vse prepozno.

Eden, ki je že bil v sužnjosti, pa je iz nje pobegnil.

Srednješolci in »Družba sv. Cirila in Metoda«. (Dopis iz srednješolskih krogov). Ko so v letošnjih počitnicah prinašali slovenski listi vest, da so darovali hrvatski abiturijenti v Splitu za istrsko Ciril Metodovo družbo 1000 kron in istotoliko laški v Trstu za »Lego nazionale«, so zabavljali obenem naši listi nad nerodoljubnostjo in nepožrtvovalnostjo slovenskih abiturijentov. Dasi slovenski srednješolci ne živimo v takih razmerah kakor naši hrvaški in laški tovariši, in je povsem nemogoče, da bi mogli darovati tako veliko svoto za našo Ciril Metodovo družbo, bi vendar tudi mi nekaj v tem oziru lahko storili. Sramota za nas je, da tako malo rabimo narodni kolek, da kupujemo vsakovrstne svinčnike in peresa, samo ne Ciril Metodovih. Ni sicer toliko na tistih vinarjih, ki jih dobi stem Ciril Metodova družba, veliko več je pri tem vreden vzgojevalni moment, kajti če že sedaj, ko še ničesar nimamo, radi darujemo za narodne namene, bomo to delali tudi v poznejšem življenju. Potem pa spodbujamo s svojim vzgledom tudi druge. — Na misel mi prihaja, kako so pred par leti zbirali dijaki na nekem

† Jan Lego.

V mnogih slovenskih listih smo čitali nekrologe možu, ki je posvetil skoro vse svoje življenje duševni zvezi češkega in slovenskega naroda. »Omladina« se ga spominja posebno še kot najskrbnejšega očeta slovenskega dijaštva. Jan Lego je pošiljal naši mladini na srednjih in visokih šolah povsod duševne in gmotne pomoči, kjer je mogel. Žrtvoval je velik del premoženja za slovenske mladinske spise, ki jih je daroval raznim šolskim knjižnicam in privatnim prosilcem. Že pred 20 leti je bil znan dijaštvu kot darežljiv podpornik v sredstvih za študije, posebno za študije češkega in hrvatskega jezika.

Drugega veselja Lego ni poznal kot razgovarjati se o Slovencih. Vsakega slovenskega gosta je sprejel z odkritim veseljem. Do zadnjih dni se je živo zanimal za gibanje slovenskega dijaštva in nosil je po pravici že 30 let ime »slovenskega konzula« v Pragi.

Poltretji mesec pred smrtjo je začel uživati Lego prepotrebni pokoj. Muzejni odbor je priznal velike Legove zasluge in izredno marljivost, ki ga je spremljala ves čas njegovega 33 letnega službovanja v muzeju. Popolna pokojnina se mu je dovolila soglasno z naslovom kustosa — toda starček je ni užival dolgo. Bolehal je že nekaj let, prebolel je mnogo operacij, a posebno letošnje leto je trpel neznosne bolečine. Če so mu odlegle bolečine vsaj nekoliko, je sanjal že spet o svojem idealu, o literarnih zvezah češko-slovenskih in nikdar mu ni prišlo na misel, da ne bo več mogel izvršiti svojih žlahtnih namenov. Slovenski dijaki ohranimo tega velikana v hvaležnem spominu.

Dr. P.

NAŠ LETOŠNJI KOROŠKI SESTANEK.

— vlj. —

Nad 60 tovarišev visoko in srednješolcev se je zbralo 25. in 26. vel. srpana v Št. Jakobu v Rožu. Namen sestanku je bil, da proučimo in spoznamo narodne razmere koroških Slovencev, da nam bo mogoče v bodočnosti uspešno delati. V to svrhu se je vršil dne 25. vel. srpana v šentjakobskem Nar. domu dijaški sestaneček, katerega so se med drugimi tudi udeležili ondodni prvoboritelji gg. župnik Ražun, župan Kobentar, dne 26. vel. srpana pa istotam velik ljudski shod.

Predsednikom dijaškega zborovanja je bil izvoljen tov. phil. France Mravljak (»Slovenija«). Nadalje se volijo v predsedstvo še tt. tehnik

Turnšek (»Tabor«), jur. Wieser (Gorotan), phil. Zalar (»Adrija«) in med. Slamnik (»Slovenija«).

Prva točka dnevnega reda je referat o koroškem šolstvu (predava tov. Slamnik):

Na Koroškem je šola, ki naj bi sicer bila temelj razvoju in omike, postala klavnica slovenskega ljudstva. Glavni vzrok propadanja koroških Slovencev so utrakvistične šole. Dasiravno je v teh šolah pouk o materinskem jeziku postavno zasiguran, se vendar redno prezira. Vzrok: nemške, Slovincem, skrajno sovražne višje šolske oblasti, zagrizeni nemškonacionalni šolski nadzorniki, zagrizeno nemčursko učiteljstvo (na celem Koroškem je komaj štiri ali pet narodnih učiteljev.) Nekaj mesecev se sliši v teh šolah še slovenski potem izključno nemški. Od tretjega šolskega leta naprej se poučuje slovenščina po 3 ure na teden, a vsled vpliva nemškutarskih učiteljev se vceplja mladini pri tej priliki v srca le stud do slovenskega jezika.

Glavni namen koroških šol je torej germanizacija nežnočutečih otrok. Le redko kedaj se sliši slovenska pesem, pač pa se vedno pojejo nemške nacionalne pesmi. Jako značilen je izrek nemško nacionalnega šolskega nadzornika v Tinjah: »kinder, lernet deutsch, deutsch ist schön und nobel, windisch ist bäurisch und sehiech«. Edini predmet, ki se uči v slovenščini, je krščanski nauk; v najnovejšem času pa ustanavljajo tudi tako imenovane »deutschorganisierte Schulen«, v katerih se tudi krščanski nauk poučuje le nemški. V takih razmerah se torej ni čuditi, da otroci, ki so odrastli šoli, navadno niti ne poznajo več slovenskih črk.*)

Občutna je potreba slovenskih učiteljev. Slovenskih šol je na Koroškem le troje: v Št. Jakobu v Rožu (zraven utrakvistične), v Velikovcu in na Jezerskem. Slovenska šola v Velikovcu ne uspeva tako, kakor bi se moglo pričakovati, vsled nemškega pritiska, ker je mesto otvorilo nemško meščansko šolo.

Med. Slamnik da nato podatke o gimnaziji v Beljaku. Slovenščina je za Slovence obligaten predmet in se poučuje v treh kurzih po 2 uri na teden. Pripravljalni kurz je za Slovence, ki stopijo v prvi razred in za Nemce; v prvem kurzu je učni jezik nemški. Razmere so čudne! Nekateri njegovi kolegi so obiskovali slovenske ure od 4 — 8 razreda, znali nekoliko slovnice na pamet in dobili imenitne rede v zrelostno spričevalo. — Proti Slovincem na beljaški gimnaziji se je začela v zadnjem času prava gonja; vedno je čitati v nemških listih, naj ne dajo Nemci ne vinarja ubogim slovenskim dijakom. Letos je sklenil odbor podpornega društva, da se Slovincem ne bo podpiralo. Pisalo se je tudi, naj se ne da Slovincem nobenih instrukcij in drugih podpor; »Überhaupt keine Unterstützung der undankbaren Brut!«

Tovariš M. (Korošec) pripomni, da je življenje slovensko koroških dijakov pravi križev pot. Za mladeniča, ki se ni ponemčuril že v ljudski šoli, je vsled pritiska nemško nacionalnih profesorjev velika nevarnost, da se

*) Kako intenzivno deluje vlada na germanizacijo slovenskega šolstva na Koroškem, je pravdobro opisal šentjakovski župnik g. Matej Ražun v brošuri: V boj za slovensko šolo! V založbi pisateljevi. Brošurico priporočamo vsem Slovincem, da se natančno pouče o koroških šolskih razmerah.

izgubi na gimnaziji; ako je pa značajan in se ne ukloni, bo imel najlepšo priliko spoznati nemško brezobzirnost. Zato polaga posebno kranjskim tovarišem na srce, naj informirajo tamošnje slovenske kroge o težavah, s katerimi se mora boriti slovenski dijak na Koroškem. Ne bo se potem ponavljal škandalozen slučaj, ko se je koroškega dijaka odslovilo. »Zakaj niste ostali na Koroškem; mi imamo svojih dosti. Taki predsodki se morajo odstraniti. Drugače je nemogoče, da bi koroški slovenski dijaki obiskovali kranjske srednje šole, dasiravno je to v interesu koroškega Slovenstva nujno potrebno. Mladina naj dela na to, da se odpravijo v slovenski javnosti tako sramotni znaki provincijalizma.

Nato se vrši debata o celovški gimnaziji, na kateri so razmere nekaj boljše. Slovenščina je za Slovence obligatna in se poučuje v 4 kurzih (po 2 razreda skupaj); za Nemce obstojita 2 kurza. Večkrat se prigodi, da prinese mladenič tako pomankljivo znanje slovenščine iz ljudske šole, da se mora ob enem z Nemci učiti svojega materinega jezika čisto od začetka. Ne morejo radi tega tako povoljno napredovati in izgubijo radi slovenščine pogosto eno leto. Ni se torej čuditi, da vpiše mnogo Slovencev svoje sinove za Nemce, ker se jim potem ni treba boriti s takimi neprilikami. Sicer pa je pouk za Slovence temeljit, le škoda, da se preveč obširno razlaga stara slovensvena zgodovina, o modernem slovstvu se pa sploh ne govori.

K besedi, se oglasi g. župnik Ražun. Da bi dobili splošno podobo slovensko koroškega šolstva, hočem ponoviti tudi nekatera dejstva, ki jih je že navedel g. referent. Na Koroškem so tri vrste šol: s slovenskim učnim jezikom, kakor v Št. Jakobu, na Jezerskem in v Velikovcu, utrakvistične in nemške. Pojasniti hoče, zakaj se toliko povdarja pouk v nemščini. Preveč nemščine se zdi nekaterim, a na Koroškem so razmere take, da se kmet prepriča vsak dan, da mu je potrebna nemščina. Ker se še ne zaveda narodno, misli si: ako hočem plačati davek, ako hočem, da me razume uradnik, da me razume sodnik brez tolmača, moram znati nemški, moram se jaz naučiti nemški.

In s to namišljeno in neopravičeno potrebo slovensko koroškega ljudstva, da zna nemški, mora računati tudi slovenska šola. V koliko se naj poučuje na slovenskih šolah nemščina, smo na Koroškem sami še na nejasnem. Na vsak način se je treba dosti ozirati na nemški pouk. Dokler se poučuje nemščina v našem duhu, ostane mladina narodna, kakor hitro pa v nemškem, je za nas izgubljena. To se je pokazalo na šentjakovski šoli, ko se je razdelila. Kakor hitro se je začelo poučevati v nemškem duhu in je postal učni jezik nemški, je bilo konec narodne zavesti.

Nemščino moramo torej tolerirati v največji meji*). V svojem srcu je g. župnik seveda za to, da bi se sploh ne učil nemščine; tako bi se vsaj ne bilo treba bati hipnega ponemčevanja. Delati je treba torej na to, da dobi Koroška ljudske šole s slovenskim učnim jezikom.

*) To mnenje, ki smo je slišali zastopati tudi velikovškega župnika Treiberja na letošnji veliki skupščini »Družbe sv. Cirila in Metoda« je menda splošno razširjeno med voditelji koroških Slovencev. Svoje mnenje o tem važnem vprašanju homo izrazili v posebnem članku.

Druga vrsta šol so utrakvistične šole; to je največja laž na svetu, resnica besedi tako nasprotna, kakor dan noči. Utrakvističnih šol ni, ampak te šole so nemške. V prvem šolskem letu bi se sicer moralo poučevati slovenski; pa temu ni tako. Že v prvem letu je nazorni nauk proti postavno nemški.

V drugem razredu je pouk že nemški. Slovenske besede se rabijo le takrat, ako otrok učitelja ne razume. Od tretjega razreda pa je pouk eo ipso samo nemški. Slovenske ure skušajo stem ukončati, da so zadnje, ko so otroci že zmučeni, ko nemški tovariši in tovarišice že grejo domov. Da se v teh urah otroci prav malo naučijo, je razumljivo, ker poučujejo učitelji, ki so sami nasprotniki slovenščine in to tem bolj, ker poznajo samo kak dialekt. Večina koroških utrakvističnih šol pa sploh nima slovenskih ur. Edino krščanski nauk se poučuje slovenski. Da bi pa tudi tu iztrebili slovenščino, so si izmislili nov način utrakvistične šole. Te izpreminjajo o tako-imenovane »deutschorganisierte Schulen«. To gre prav gladko. Krajni šolski svet sklene: ker smo, »deutschgesinnte Slovenen«, hočemo da se poučuje na naši šoli več nemški in se naj odpravi slovenski abecednik, (v katerem pa je komaj vsak tretji list slovenski). Temu se seveda takoj ugotovi in v par letih zahtevajo, naj se kateheta pouči, da mora na nemški šoli poučevati tudi veronauk nemški. To so »deutschorganisierte Schulen«.

Učiteljiščniki so v prvih treh letnikih navdušeni narodnjaki. Toda čudna sprememba se zgodi, ko vstopijo v četrti letnik. Tam se jih preparira na vse mogoče načine, da pozneje postanejo navdušeni nemškutarji. Ti ustanavljajo nemška pevska društva, nemške »fajerbere« i t. d. V šoli delajo na to, da se otroci privadijo nemških pozdravov. Tako hočejo z germanizacijo ljudskih šol koroški odpadniki uničiti Slovence — ako se bodo dali. Ker imajo celo oblast in moč v rokah nasprotniki, preostaje k izboljšanju teh razmer edin pripomoček ljudstvo poučevati, da zahteva samo slovenske šole.

Tovariš Kramer omenja, da manjka na Koroškem moči, ki bi mogle uspešno delovati. Zato je dolžnost posebno koroških akademikov, da se po dokončanih študijah pred nobeno silo ne umaknejo iz dežele. Saj manjka ne le političnih uradnikov, ampak tudi sodnikov, odvetnikov, zdravnikov itd., ki bi poleg velenarodne duhovščine, delovali za narod. Dokler tega ne bo, bomo zastoj tožili, da manjka voditeljev na Koroškem, tudi mi smo krivi.

Tovariš Wieser pozdravi vse tovariše v imenu koroškega dijaštva, ki so prišli iz daljnih krajev na Koroško v politično tako težkih dneh, ko se nas je od merodajne strani prodalo.

Tovariš Štibler (»Tabor«) govori »o programu podrobnega dela pri izvenkoroških Slovencih«. Glavno točko zavzema v tem oziru poljudna izobrazba, katere namen je povzdigniti ljudstvo v narodnem, umstvenem in gmotnem oziru. Osobito se je poprijelo tega dela izvenkoroško dijaštvo, ki skuša uresničiti idejo poljudne izobrazbe s poljudnimi predavanji in ustanavljanjem javnih ljudskih knjižnic, kateremu delu so ravno namenjene naše počitniške organizacije. Morda ravno po vzgledu tega dijaškega poljudnega

izobraževalnega dela so se začeli zanimati tudi starejši za to točko in tako najdemo danes že v marsikaterem izobraževalnem društvu izvenkoroških Slovencev na dnevnem redu kot stalno točko poljudna predavanja. V mestih in trgih pa se že povsod misli na ustanavljanje javnih ljudskih knjižnic. V najnovejšem času pa je izvenkoroško dijaštvo sprejelo v svoj program podrobnega narodnega dela tudi važno točko narodne statistike.

Tovariš Wieser govori o težkočah s katerimi se ima boriti koroško slovensko dijaštvo pri svojem poljudnem delu. Prve opore se v ljudstvu ni našlo, ker je nezaupno in polno predsodkov. Imel se je pridobiti najprej teren. Z javnimi shodi in zborovanji je nepremagljiva težkoča zaradi raztresenosti in pomanjkanja delavcev in gmotnih razmer. Kako naj se radi nasprotja Nemcev in nemčurjev prirejajo shodi na narodno najbolj izpostavljenih krajih, kjer ni za nas prostora. Kako naj se zahteva taka požrtvovalnost od koroških dijakov, ki študirajo večinoma na visokih šolah v Gradcu, kjer se jim je bati nenaklonjenosti nemških profesorjev, ostane jim priimek hujskač za vedno, če stopijo v kako politično službo, in nasprotniki vplivajo tudi na rodbinske kroge in kalijo domači mir. Delali smo kolikor je bilo v naši moči, delali smo po vesti. Prirejali smo veselice in shode, naši so nastopali kot govorniki; razpečavali smo narodni kolek; posamezni so bili delavni v občinah, društvih, ustanavljali so čitalnice ter jih mnogo poklicali v življenje, kakor tudi tamburaška društva. Sploh so skušali z neustrašenim nastopom vzbuditi v ljudstvu samozavest. Naše delovanje je bilo res malo, a tolaži nas misel, da smo začetniki tukaj, da orjemo ledino in pripravljamo boljša tla našim potomcem. Zato smo na zadnjem občnem zboru Gorotana sklenili izjavo, da je to društvo neodvisno, ki se je ustanovilo z namenom širiti ljudsko izobrazbo in skrbeti za medsebojno spoznavanje in občevanje dijakov v počitnicah. Znano je, kolika je raztresenost dijaštva na Koroškem. Da bi se to spoznavalo med seboj, prirejalo je dijaštvo prijateljske sestanke v manjšem obsegu, da se jim je dajalo nasvete glede študij. Glavni naš princip je bila edinost; edinost koroških voditeljev se je pokazala v zadnjem času, kakor še nikdar ne. Popolna neodvisnost je opravičena pri naših popolnoma individualnih razmerah.

Tovariš dr. Koderman priporoča posebno narodno statistiko, katere nedostanost se je pokazala pri volilni reformi. Posebno je ta potrebna za obmejne kraje, kjer se hoče uradno Slovenec takorekoč požreti. Popisati je tudi treba jezikovno mejo na Koroškem, kar se je deloma na Štajerskem že storilo. Dijaku se je treba pripravljati za bodoče delo in zato ima lepo priliko v akademičnih društvih; toda žalibog moram konstatirati, da je mnogo koroških vseučilišnikov, ki niso člani nobenega društva.

Takisto povdarja tovariš Kramer, kolike važnosti so dijaške organizacije v vseučiliških mestih ter pravi, da je dolžnost posebno Korošcev, da so pri tej ali oni organizaciji. Na to delati je posebno naloga »Gorotana«. Ker je bilo navzočih precejšnje število srednješolcev, so sledile informacije glede visokih šol in vseučilišnih mest, izmed katerih se je posebno priporočala Praga.

Tovariš Kramer se zahvali v imenu narodno-radikalnega dijaštva za požrtvovalno gostoljubnost gosp. župnika, gosp. župana ter slovenskega Št. Jakoba, in obljubi, da nismo zadnjič tukaj, ampak da hočemo zopet priti ter poslaviti slovesno otvoritev slovenske gospodarske šole, za katero se Šentjakobčani tako vstrajno bojujejo.

Tovariš predsednik se konečno zahvali tovarišem referentom in debatantom za trud in izrazi željo, da bi se vsako leto prirejali slični sestanki na Koroškem, katerih bi se naj udeležilo še večje število izvenkoroških dijakov. In s trdnim prepričanjem, da take prireditve ne bodo brez zaželenega sadu zaključi II. sestanek narodno-radikalnega dijaštva v letošnjih počitnicah.

DIJAŠKI KONGRES V SOFIJI

(25.—29. velikega srpana 1906.)

F. L.

Priprave za dijaški kongres je vodilo bolgarsko dijaško društvo »Napred«, kojega namen je gojiti idejo osvobodjenja Macedonije. Lahko umevno je torej, da so dali prireditelji tudi zborovanju tako velepolitično smer. Vabilo na shod se je slovenskim dijakom dostavilo potom g. ljubljanskega župana; spoznavanje in prav primitivno zблиževanje bi bilo torej med nami pač velikega pomena.*) Vsaj glavne dijaške organizacije bi bilo treba poznati.

Kaj se bo na zborovanju obravnavalo, nismo natančno vedeli. Govorilo in pisalo se je pač o balkanski konfederaciji, a o smeri, ki naj se da zborovanju in o idejah, ki so prireditelje vodile pri tem, nismo zvedeli ničesar. Tudi hrvatski dijaki so bili prav slabo poučeni. Zastopani so bili po svojem akademskem pevskem društvu »Mladost«, — drugih hrvaških akademikov je bilo prav malo — ki je bila povsod z navdušenjem pozdravljena, saj je prirejala krasne koncerte. Srbi so bili z Bolgari v najožjem stiku in so imeli tudi poleg njih največ interesa na tem zborovanju.

V Caribrodu, kjer se nam je priredil prvi sprejem na bolgarskih tleh, smo izvedeli malo več o namenih bolgarskih studentov. Dobili smo bele kokarde z napisi »balkanska konfederacija«, »konferenca balkanskih studentov« in vstopnice z različnimi napisi in detajliranimi vsporedi. Torej z jugoslovanskim dijaškim kongresom ne bo nič: politična balkanska konfederacija naj se ustanovi.

V Sofiji smo. Pozdravni govori se vrste. V imenu bolgarskega dijaštva govori g. Ivan Madžarov, predsednik »Napreda«, in pozdravlja navdušeno balkansko dijaštvo. Odkorakali smo v mesto, kjer se je vršil na univerzi v slavnostni dvorani juridične fakultete oficijelni pozdrav. Govori g. Tomov, zahvaljuje se Hrvat Zdravko Lenac.

*) Vabilo, ki se je dostavilo slovenskim dijakom, je bilo naslovljeno: Do bratskata universitetskata mladež ot horvatski (!) narod v Ljubljana. Op. ur.

Kakor pred dvema leti v Belgradu, so bili tudi tukaj izbrani kandidatje v posebne konference — vsaka narodnost je poslala k tem sejam po 10 zastopnikov. Od slovenskih dijakov je bil tu navzoč le zastopnik eksekutive narodno-radikalnega dijaštva, jurist Lipold. Sicer je bilo v Sofiji še nekaj drugih slovenskih dijakov, a pojavili so se le — na komerzu. Sejam teh delegacij, kakor tudi glavnim zborovanjem je prisostvoval torej le en Slovenec. Žal ta zastopnik za prvo sejo delegatov ni zvedel pravočasno. In pri tej seji se je odločilo, se-li zove ta shod jugoslovanski ali balkanski. In dasi niso došli Romuni in so grški dijaki vabilo Bolgarov zavrnilo, se je vendar sklenilo, da se ta konferenca imenuje balkanska. Glasovali so za to: Bolgari, Srbi in 3 Hrvati — ostali proti.

I. zborovanje vodi g. Ivan Madžarov, ki govori o ideji osvobodjenja Macedonije in predlaga predsednikom Hrvata g. M. Razala. Za podpredsednike so bili izvoljeni: Bolgar Madžarov, Srb Gogić in Slovenec Lipold; za zapisnikarje: Bolgar Malčev, Srb Nikolić in Hrvat Lenac. Nato so sledili pozdravni govori zastopnikov posameznih narodnostij. Vse kliče: živila balkanska konfederacija, vse govori politično barvane govore. Slovenski delegat govori o ideji kulturne vzajemnosti jugoslovanske.

Ob 3. uri popoldne otvori predsednik II. zborovanje in podeli besedo g. Ivanu Harizanovu, ki referira o »politično-ekonomskih predpogojih balkanske konfederacije«. Glavne misli njegovega referata so:

»Stara je ideja, o kateri hoče govoriti, preživela je že lepe in žalostne čase. Govori o srbsko-bolgarskem sporu, o tem krvavem prologu v zgodovini balkanskih narodov; ta grozni moment naj bo začetek lepših odnošajev med Srbi in Bolgari. Govori o Macedoniji v prejšnjih letih, danes pa se je treba otresti vseh zablod. Naša mladina, pravi, je našla podlago za pravo delo: revolucionarji smo in revolucije je treba naši družbi — in dijaki so odkritosrčno zanjo navdušeni.

Različna plemena bivajo na Balkanu, a z istimi gospodarskimi težnjami, z istimi političnimi interesi: zaščita pred pangermanizmom in njega nositeljem na Balkanu, pred Avstrijo. In te narode je treba konfederirati. Malo industrije je na Balkanu — industrijalnega razreda nimamo. Treba ekonomske emancipacije, saj najdemo vse produkte doma v svojih deželah, od katerih ima vsaka svoje posebne proizvode. — Slika položaj v Macedoniji, ki bodi avtonomna — govori o Stari Srbiji, ki jo prisodi Srbom. — Osvobodnje Bolgarov ni bilo odkritosrčno prijateljsko delo Rusov, kar dokazuje srbsko-bolgarski spor. Rusofilstvo treba ubijati, ker so mu naši interesi nasprotni. Naša inteligenca naj dela v tem smislu. Konča s klicem: Živila balkanska demokracija, ki dela za balkansko konfederacijo!

Ta dve in pol uri trajajoči referat nam je podal jasno sliko, kako je mišljenje prirediteljev tega shoda. Kako stališče je proti temu zavzeti, za to se ni bilo težko odločiti. A med hrvaškimi dijaki so se pojavile diference. En del je bil za to, da se odpove nadaljno sodelovanje, drugi pa so bili popolnoma zadovoljni z idejami bolgarskih dijakov. Sledila je burna seja delegatov. Zahtevali smo, da se da kongresu pečat jugoslovanskega dijaškega

kongresa a ne političnega zborovanja, in se protivili med temi razmerami dalje sodelovati na konferenci. Ker se hrvaški akademiki niso mogli takoj odločiti, je zastopnik slovenskega dijaštva sam podal drugi dan, ko se je otvorila III. seja, kratko načelno izjavo približno sledeče vsebine: Slovenski narod ne tvori svobodne države in zastopniki njegovega dijaštva imajo, če bi že hoteli razpravljati na shodu politična vprašanja, v zadevi balkanske konfederacije vezane roke. Sicer pa stoji slovensko narodno-radikalno dijaštvo na stališču, da se omeji delovanje akademičnega dijaštva na stanovsko in kulturno polje, zato njega zastopnik ne more sodelovati na političnem kongresu, dasi s simpatijami pozdravlja Vaše delo. Zahvaljujem se Vam na časti podpredsednika.

Nato se oglasi k besedi Hrvat g. Šandor Banfič, predsednik »društva hrvatskog sveučilišnih gradjana za pouk analfabeta«, ki poda v svojem imenu izjavo, da ne more aktivno sodelovati na kongresu, ker spadajo taka velepolitična vprašanja po njegovem mnenju pred forum celega naroda, ne pa poedinega stanu. Tudi mora slovensko in hrvatsko dijaštvo predvsem delovati s podrobnim poljudnim delom na to, da se razširi med narodom kultura, in tako postane zmožen reševati velika politična vprašanja.

Njegovi izjavi so se pridružili tudi ostali hrvatski delegati. Pri tem pa Hrvatje niso ostali, in zopet zavzeli svoja prejšnja mesta, češ, da so se v nejasnih točkah sporazumeli z Bolgari. Kaj je bil vzrok tej hipni izpremembi, mi ni popolnoma jasno — morda kulantnost napram gostiteljem?

Pri prihodnji seji delegatov očrta slovenski zastopnik obširno svoje stališče, pojasni politični položaj svojega naroda, razmere slovenskega dijaštva, njegove namene in cilje. Želi, da se osnuje jugoslovanska dijaška organizacija, ki naj propagira idejo jugoslovanske kulturne vzajemnosti. Ta bodi podlaga za nadaljne zблиževanje. — Ta njegov predlog so vsprejeli Srbski in bolgarski kakor tudi hrvatski delegatje z navdušenjem.

Shod se je zaključil dne 29. vel. srpana s sledečo resolucijo:

Jugoslovanski dijaki (Slovenci, Hrvatje, Srbi in Bolgari) na svoji konferenci v Sofiji od 25. — 29. vel. srpana 1906.

I. smatrajo, da zahteva politični in ekonomski položaj njih domovin, da se združijo v občno jugoslovansko dijaško organizacijo, ki naj ima nalogo širiti idejo o konfederiranju vseh balkanskih narodov, da se osigura njih politična in ekonomska nezavisnost od pangermanskih in ruskih imperijalističnih teženj.

II. uvažuje, da je osvobodjenje izpod turškega jarma za ustvarjenje balkanske konfederacije neobhodno potrebno, uvidevajo, da je avtonomna federacija za osvobodjenje turške province najprikladnejša oblika in najboljše sredstvo za uravnanje njihovih nacionalnih teženj, kakor tudi za zabranjenje vseh monarhističnih in šovinističnih aspiracij, naj že pridejo od te ali one strani;

III. obsojajo sistematično izkoriščanje prebivalstva v teh krajih v osvobodilne namene katerekoli balkanske države;

IV. obsojajoč sistem, ki tlači jugoslovanske narode v Avstro-Ogerski, hočejo delovati na ustvarjenje njih popolne politične svobode in prostosti njih zemlja.

Taka je bila tedaj resolucija, tak konec te burne igre v Sofiji, o kateri so nemški, pa tudi nekateri slovanski listi trosili toliko laži. Slovenski zastopnik ni bil več v Sofiji, ko se je kovala in vsprejemala ta resolucija: izjavil je pred svojim odhodom, da Slovenci radi sodelujejo pri jugoslovanski dijaški organizaciji — in le dotični pasus resolucije je torej od Slovencev sankcioniran. Daljne besedilo je sad kompromisnih pogajanj med mehкими Hrvati in politično vzhičenimi Srbi in Bolgari.

Za nas ima ta kongres le toliko pomena, da smo spoznali mišljenje bolgarskega dijaštva. Ne sme se pa prezreti, da je bil za prireditvami v Sofiji le majhen del bolgarskega dijaštva.

Prav živo pa tudi sedaj čutimo, da treba one točke našega programa, ki govore o razmerju do Jugoslovanov, natančneje fiksirati, da treba jugoslovansko vprašanje podrobno študirati in se zavzeti za zdravo jugoslovansko kulturno vzajemnost. Tudi s hrvatskimi akademiki smo premalo v stiku.

NAŠE OBRAMBNO DELO.

B.

Uspeli naših narodnih nasprotnikov v boju za naše ozemlje nam vedno bolj jasno kažejo, kako nezadostno in pomanjkljivo je vse naše dosedanje obrambno delo. Nasprotnik dela na vseh mogočih poljih, mi pa se omejujemo v glavnem le na ustanavljanje ljudskih šol. Vemo sicer, kako velikanskega pomena so ravno narodne ljudske šole, ali prepričani smo obenem, da samo z ljudskimi šolami ne dosežemo nikdar svojega namena. Naša obrambna društva bi morala skrbeti po dovršeni ljudski šoli tudi še za nadaljno strokovno izobrazbo in konečno pomagati nekdanjim gojencem svojih šol, ko si stavijo lastni dom, lastno delavnico. Če ne, nam uniči nasprotnik vse naše delo, s tem, da skrbi od ljudske šole dalje on, mesto nas, za naše ljudi in si jih tako pridobi. Poleg vzgajanja naraščaja, pa bi morala skrbeti naša obrambna društva še za marsikaj družega, kar nas tudi krepi in odbija sovražnikove napade. Le nekoliko vzgledov!

Dolžnost obrambnih društev je, da organizirajo geslo: svoji k svojim, in pazijo, da se isto tudi izvaja. Samo pisati: bojkotirajmo tujce, storiti pa ničesar, da to v resnici izvajamo, nas samo smeši! Dan za dnevom tožijo naši časopisi med dnevnimi vestmi, da je n. pr. v Ljubljani vedno več nemških obrtnikov ali trgovcev, na zadnji strani pa prinašajo v istem hipu od istih nemških trgovcev ali obrtnikov inserate. Sicer pa isto delajo še celo naša obrambna društva v svojih publikacijah (glej koledar družbe sv. C. M. 1905:

Tönnies, Kosler, Piccoli). Kako naj vedo potem Slovenci, ki prihajajo kupovat v Ljubljano, kateri trgovec je Slovenec in kateri naš nasprotnik. Dolžnost naših obrambnih društev, bi bila, da sestavijo imenik vseh slovenskih trgovcev zlasti za kraje, kjer je tudi dosti nemških ali laških trgovcev, in ga potem kar najbolj razširijo.

Obrambna društva bi morala skrbeti tudi za slovenski značaj naših mest in trgov. Boli nas, ko vidimo n. pr. v Ljubljani vse polno nemških napisov in slišimo povsod tujo govorico; da bi se pa nemški napisi odstranili in omejilo nemško žlobudranje od strani Slovencev, zato ne storimo ničesar. Organiziran odpor vseh strank proti tujim napisom, bi gotovo odstranil sramotno pego na slovenski metropoli. In tako gibanje bi moralo organizirati obrambno društvo.

Obrambna društva bi morala nadzorovati nastavljanje uradnikov po naših krajih. Vedeti bi morala za vsa uradniška mesta na slovenskem ozemlju in za vse slovensko misleče uradnike. Za vsako izpraznjeno mesto bi morala imeti pripravljenih že deset prosilcev. Isto velja tudi za trgovce in obrtnike in njihove nastavljenice.

Obrambna društva bi morala skratka voditi vso narodno statistiko. V obmejnih in narodno izpostavljenih krajih bi morala paziti na vsakega posameznega Slovenca in skrbeti, da se nam ne odtuji. Potem se nam n. pr. ne bo izgubilo na tisoče slovenskih delavcev, ki pridejo leto za letom v Trst in drugam, potem se ne bo dogajalo, da se širijo nemške šole na Kranjskem, da obiskujejo še celo v Ljubljani slovenski otroci nemške šole in jih tako na umeten način pomagajo vzdrževati, in da ne bodo prehajale slovenske občine v nemške roke, ne da bi se zato zmenila živa duša (n. pr. Domžale).

Da pa se za delo obrambnih društev zanima ves narod, da se ga zanj navduši in pridobi za sodelovanje, se mora, kakor je »Omladina« svoj čas že pripomnila, o društvenih namenih mnogo pisati in razpravljati. V ta namen pa naj bi izdajala obrambna društva svoje glasilo, ki naj bi prinašalo poročila o našem narodnem položaju, stanju slovenskih manjšin, delovanju obrambnih društev i. t. d. Gotovo bi ta poročila marsikaterega narodnega zaspanca prebudila, v zavednih pa pomnožila in povzdignila odpor proti prodirajočim nasprotnikom.

Če hočemo, da bodo naša obrambna društva izpolnjevala vse te in še mnoge druge naloge, potem seveda ne smemo podpirati mnenja, ki je pri nas, kakor se zdi, splošno razširjeno, da so odborniška mesta v obrambnih društvih le častna mesta, kjer ni treba ničesar delati in za katera se lahko poganjajo le zaslužni, v delu za narod že osiveli možje. Mi mislimo, da zahtevajo ta mesta, kjer treba neprestano delati, mladostno krepkih in zelo agilnih mož.

Sedaj pa še nekaj! Naše časopisje pretaka ob vsaki novi narodni izgubi cele potoke solza. Tako se je tudi letos zgodilo, ko je sklenila Súdmarka, da začne s sistematičnim naseljevanjem Nemcev med nami. Jokali, zdihovali in tarnali so, potem pa obupano vpraševali: Kam plovemo.

Na odpor in delo ni pozival nihče. Zdi se, kakor da je vse naše javno življenje že prepojeno s pogubnim Cankarjevim pesimizmom. Če hočemo živeti, potem ne smemo samo tarnati in obupavati, ker jemljemo s tem še tistim, ki ne mislijo na narodno smrt, veselje do življenja in dela. Ne samo obupano vpraševati, kam plovemo in tožiti nad krivičnostjo Nemcev ali Lahov, treba je veliko bolj opozarjati na samopomoč, na odpor proti vsemu kar nam je škodljivega. Netimo veselje do življenja, pa zatirajmo pogubno črnogledstvo!

„DRUŽBA SV. CIRILA IN METODA“ IN „PROSVETA“.

O sēstanku, ki se je po inicijativi logaške skupščine vršil dne 19. kimovca 1906 popoldne v ljubljanskem Narodnem domu, se je sestavilo po pooblaščenih »Prosvete« sledeče poročilo:

Navzoči so bili: Gg. prvomestnik Tomaž Zupan, družbeni podtajnik Maks Bradaška, tt. iur. Rekar, techn. Hočevnar, iur. Fettich-Frankheim, phil. Zalar in abit. Pleško, slednjič phil. Pavlič in phil. Svetlin kot zastopnika odseka za legitimacijski listek.

Prvomestnik pozdravi navzoče.

Jur. Fettich izjavi, da je deputacija »Prosvete« od odbora le pooblaščen, da poda pismeno izjavo. To izjavo prečita.

Prvomestnik vpraša, ali je izjava naslovljena na vodstvo Družbe ali nanj. Nato izjavijo pooblaščen, da je namenjena vodstvu, čegar prvi seji (t. j. 20. sept.) naj se predloži. Prvomestnik obljubi, da to stori, in da poskrbi, da dobimo na svoj dopis čimprej vodstveno pojasnilo.

Nadaljnega razgovora se deputacija »Prosvete« ni udeleževala oficijelno.

Izjava pa se je glasila tako-le:

Slavno vodstvo »Družbe sv. Cirila in Metoda«!

Podpisani člani akademičnega ferijalnega Društva »Prosvete« kot pooblaščen, odbora podajajo v zadevi nameravanega odseka za narodni kolek sledečo načelno izjavo, ki se naj predloži I. vodstveni seji družbe sv. Cirila in Metoda in na katero prosijo čim nujnejšega pismenega odgovora družbinega vodstva:

Iskreno razmerje, ki je vladalo med vodstvom »Družbe sv. Cirila in Metoda«, in slovenskim, zlasti narodno-radikalnim dijaštvom, se je v zadnjem času žal ohladilo. Takoj vnaprej moramo povdariti, da so simpatije, ki jih goji narodno-radikalno dijaštvo in predvsem »Prosveta« do »Družbe sv. Cirila in Metoda«, ostale neizpremenjene in da smo prej kot slej vneti pospeševalci njenih namenov; ne da se pa tajiti, da je razmerje, ki vlada zadnji čas med vodstvom oziroma prvomestnikom in nami, precej napeto.

Vzrok temu so dogodki zadnje velike skupščine, ki še danes niso razjasnjeni. V prvi vrsti mislimo tu na udanostno izjavo, ki se je podala kakor je bilo čitati v več listih — in vodstvo oziroma prvomestnik, ki je bil pri tem osebno prizadet, tega ni dementiral — proti izrecni volji večine skupščinarjev.

Čujemo, da je prvomestnik sporočil udanostno izjavo le v imenu vodstva. Pa bodisi tudi, da je bil prvomestnik s pravilnim vodstvenim sklepom pooblaščen v to, se nam ta njegov nastop ne zdi pravilen.

1. Ker se je večina skupščinarjev neposredno prej izjavila proti udanostni izjavi in je bil s tem vodstveni sklep že nekako razveljavljen, ali pa je vsaj bilo treba napram novi situaciji novega sklepanja, če se že vodstvu oziroma prvomestniku zdi možno in dopustno, da sklene nekaj, kar je v jasnem nasprotju z mnenjem večine na veliki skupščini. —

2. Ker je prvomestnik izrecno obljubil, da se ne bo odposlala niti udanostna brzojavka, niti se ne bo govorila na banketu napitnica cesarju, in bi se notranje nasprotstvo med to prvomestnikovo izjavo in njegovim dejanjem pač dalo imenovati med političnimi nasprotniki zvičajnost, a ga tukaj ne moremo smatrati drugačnim kot neiskrenim, če pomislimo, da se je to zgodilo napram sodelavcem in proti večini na veliki skupščini.

Sicer pa nismo od odbora pooblašteni, da o tem podrobno razpravljamo, ker le ta pričakuje pismenega odgovora na svoj tozadevni dopis. Morali pa smo to omeniti, da objasnimo, odkod izvira napetost med vodstvom oziroma prvomestnikom »Družbe sv. Cirila in Metoda« in nami, napetost, ki nam brani, da tvorimo pomožen odsek za narodni kolek v »Družbi sv. Cirila in Metoda«, dokler se zadeva ne pojasni in ne povrne prejšnja medsebojna zaupnost.

Pa še drug razlog, ki se tika stvari same, zaradi katere smo se danes sešli, nas sili k temu negativnemu stališču. Pričakovali smo, da se da dijaštvu prilika za sodelovanje v odseku za narodni kolek v času, ko mu je to možno, tedaj v dobi počitnic. Čakali in čakali smo, da se skliče tozadevni sestanek, a zaman. Danes se ima vršiti prvi sestanek v ta namen, ko je vsakomur jasno, da po večini v prihodnjih dneh odhajamo v vseučiliška mesta! Tega si ne moremo tolmačiti drugače, kot da vodstvo oziroma prvomestnik sam ne polaga velike vrednosti na sodelovanje akademiškega dijaštva in ni cele stvari smatral za posebno resno.

Ako se nam tudi ta pomislek zadovoljivo pojasni, se hoče narodno-radikalno dijaštvo in predvsem »Prosveta« z veseljem udeležiti dela v odseku za narodni kolek.

Ker nam je tedaj iz navedenih razlogov za enkrat sodelovanje onemogočeno, a ostaja naše načelno stališče — koristiti »Družbi« kjer možno — neizpremenjeno, si dovoljujemo že sedaj podati nekaj nasvetov iz našega načrta organizacije narodnega kolka, ki so gotovo v kratkem izvedljivi.

1. Da bo razpečava narodnega kolka čim uspešnejša, se priporoča to panogo družbinega delovanja odločiti od ostalega dela. Predsednikom odseka naj se določi ud družbinega vodstva, ki biva stalno v Ljubljani, to pa zategadelj, ker ni mogoče obremeniti prvomestnika, ki ima z vodstvom ostalega družbinega dela itak dovolj posla, še s to nalogo in ker je organizacijo narodnega kolka možno izvesti le človeku, ki biva stalno v Ljubljani*).

2. Poleg dijaštva naj se privzamejo v ta odsek tudi delavne moči iz izvendijaških krogov.

3. Odsek bi moral, dasi podrejen vodstvu, imeti dovolj avtonomije, da bi o stvareh, ki bi spadale v njegov delokrog, odločal samostojno.

4. Nujno je treba rešiti vprašanje oblike narodnega kolka. Današnja oblika narodnega kolka upliva neugodno na njega razpečavo. Mnenja smo, da naj se stari, slabo lepljivi kolek na debelem papirju nemudoma vzame iz prometa in se pozovejo razpečevalci, da ga upošljejo vodstvu v zameno proti novemu.

5. Treba je tudi rešiti vprašanje slike na narodnem kolku. Ako se že ne more v doglednem času oskrbeti primernejše, resnično umetniške slike, naj se vsaj uvede zopet prvotni, po goriški »Adriji« upeljani kolek, ki je razun slabe lepljivosti splošno ugajal in za čegar odstranitev nismo našli tehtnega vzroka. — Izplačalo bi se premisliti ali bi ne kazalo uvesti tudi večvinarskih narodnih kolkov.

6. Predno se more pričeti z organizacijo samo, pa je predvsem potrebno, da se dožene, kje in v koliki meri je narodni kolek danes razširjen. V to svrhu je potrebna podrobna grafična statistika, ki se mora napraviti na podlagi družbinih računskih knjig.

7. V Ljubljani sami se prvi organizacijski korak lahko takoj stori. Oskrbeti je treba, da se osnuje splošna, cel dan dostopna centralna zaloga narodnega kolka, bodisi na ta način, da se vodstvo odloči za cel dan poslujočo pisarno, kar se nam zdi tudi iz drugih razlogov skrajno potrebno, bodisi na ta način, da se da narodni kolek v komisijonelo založbo kaki ljubljanski tvrdki.

V Ljubljani, 19. kimovca 1906.

(Slede podpisi).

Da se to poročilo bolje razume, treba nekaj komentarja.

Kedar Slovenec z gnjevom in žalostjo opazuje, kako se krčijo naše meje in nam tujec jemlje slovenski naraščaj, se vtolaži v misli, da imamo »Družbo«, ki skrbi, da bo boljše. Bridko se moti. Resnično, družbine sile so omejene, a ravno tako je resnica, da Slovenci cenijo sedanje družbine moči previsoko. Zgrozimo se, ko gledamo v bilanco maloobsežnega njenega delovanja. Družba pozna izmed obrambnih sredstev le ljudsko šolstvo in otroške vrtce. Težišče delovanja je v ljudskem šolstvu, otroški vrtci imajo

*) Op. ur.: Kakor znano sedanji prvomestnik ne biva v Ljubljani.

le nekako pomožno vrednost in to le, kjer zbirajo oziroma »love« za našo ljudsko šolo. Sedaj pa čisto hladno cenimo: 1. Na Koroškem imamo edino velikovško šolo in (glej izjavo Treiber na logaški skupščini) je ta zavod, s katerimi se toliko ponašamo, glede števila otrok na — rakovi poti. Ta čas pa je na Koroškem 6000 otrok v ponemčevalnicah. 2. Na Štajerskem: Mariborsko vprašanje visi nerešeno. Družbina je edina dekliška (!) eno- (!) razrednica na Muti. To je vse. 3. Na Primorskem: Edina šola v Trstu — za poznavalca je povedano vse, če rečemo, da je še vse tako kot ob otvoritvi. Tamošnji zavod ima vse pogoje, da vcepi otrokom nauk o slovenski inferiarnosti. 4. Na Kranjskem silno prodirajoče nemštvo: glej Šiško, Poljane, Gorenjsko in — Ljubljano. Povsod je vzgoja šolskih sester anacijonalna, pri tem pa te »požrtvovalne« rodoljubke gospodarsko izrabljajo Družbo. Ker drugi načini narodno-obrambnega dela niso v praksi pri »D.«, smo z bilanco pri kraju. Nasprotno hvalisajočim glasovom, ki precenjujejo, kličemo: premalo. Da, slabosti so in membrisi, a vsega vendar ne morete pripisati uboštvu in nepožrtvovalnosti naroda.

Krivda je »in capite«. Radi priznamo, da se marsikdo niti ne zaveda, da zahtevajo danes razmere več kot se njemu že zdi maksimum delavnosti in požrtvovalnosti. Saj se nam je celo pravilo, da je dovolj, če je ta in ta gospod član vodstva in če pri tem more kaj delati ali ne! — Vera v Družbo gineva. Tako ne gre naprej. V Logatcu smo pričeli.

Tam smo se mimogrede sprijeli tudi z udanostno izjavo. Uverjen sem, da odpre celo »Omladina« prostor onemu, ki dokaže, da je imel slovenski narod kaj koristi od 20 dozdam na vznožje prestola poslanih izjav. Upamo, da družba slovenske samozavesti in samopomoči nikdar več ne skloni glave... Bili smo toliko lojalni, da smo poprej že naznanili, da imamo večino proti udanostni izjavi, če bi jo prvomestnik izprožil. Obljubil je, da tega ne stori. A komaj je bila skupščina zaključena, je sporočil udanost — vodstva. Proč z vsakim sofizmom — tega nesoglasja med obljubo in dejanjem ne moremo več zvati »zvičajnost«. Ni čuda, če je doslej zaupna mladina izgubila vero v osebo. Da je popolnoma stvarni boj s tem dobil osebno ost, ni naša krivda. Naravno pa je, da »Prosveta«, dokler se zopet ne zjasni, ravna oprezno in kliče javnost za pričo svojih činov. Zato je dala natisniti gorenje poročilo o seji dne 3. septembra 1906.

LISTEK.

† Gustav Čokl.

V soboto 29. m. m. je umrl v Kostrivnici na Štajerskem po kratki bolezni naš vrlji tovariš, podpredsednik akad. društva »Tabor« cand. jur. Gustav Čokl. Za umrlim žalujemo kot za svojim zvestim, za vse dobro vnetim in prijateljskim tovarišem. Naše najiskrenejše sožalje »Taboru« ob bridki izgubi!

Eksekutiva narodno-radikalnega dijaštva je imela dne 28. m. m. v Ljubljani svoj II. letošnji sestanek, ki je bil predvsem namenjen določbi taktike, ki naj jo zavzamejo posamezne organizacije narodno-radikalnega dijaštva. — Diskutiralo se je tudi vprašanje sodelovanja dijaštva pri dijaških podpornih društvih ter se nasvetovalo, da se narodno-radikalno dijaštvo v Pragi in na Dunaju poteguj za to, da se tam doseže isti modus razdeljevanja podpor, kot je v rabi v Gradcu. — Sprejela se je resolucija, v kateri se pozivljajo starejšine narodno-radikalnih akademičnih društev, da osnujejo v svrhu kontinuitete naših idej lastno starejšinsko organizacijo. — Razun tega se je zavzelo stališče napram nekaterim važnim dnevnim vprašanjem.

Dijaška knjižnica na c. kr. gimnaziji v Mariboru. Zadnje letno izvestje tega zavoda poroča, da se je kupilo za slovensko knjižnico v preteklem letu celih šest slovenskih knjig (!) in sicer pet zvezkov Jurčiča in Gregorčičev Job! Tako se skrbi za duševno izobrazbo slovenskih dijakov, ki jih je bilo na zavodu lani 331. Naravnost neverjetna brezbriznost in malomarnost slovenskih profesorjev na tem zavodu je, da se za knjižnico ne zmenijo niti toliko kakor za predlanski sneg; potem pa še nekaterim celo ni prav, da niso dijaki zadovoljni s tako duševno hrano! Da se tudi pri pouku slovenščine novejša literatura le redkokedaj omenja in še takrat prezirljivo, ni treba omenjati, če se pomisli, da poučujejo slovenski jezik v mnogih razredih nestrokovnjaki, ki jim je naše slovstvo deveta briga. Pri tem pa se še menjajo profesorji — tudi v višjih razredih — vsako leto, da o sistematičnem pouku sploh ni govora.

Signum temporis ali kaj? K poglavju, kako »trebijo« na naših šolah, hočemo navesti odstavek, prav značilen za naše razmere: Na mariborski gimnaziji je bilo predlanskim v V. razredu 54 učencev, lani v VI. razredu 33 in letos v VII. razredu 23. (Ali jih naj pride po tem razmerju prihodnje leto k maturi le 14, kakor nam pokaže mal račun?) Komentarja ni treba.

Akademično ferijalno društvo »Adrija« si je izvolilo na občnem zboru dne 24. m. m. sledeči novi odbor: jur. Rado Hrobat, predsednik; jur. Maks Abram, podpredsednik; jur. Leop. Bobič, tajnik; jur. Rih. Faninger, blagajnik; jur. Rud. Komel, gospodar; Fr. Cigoj in Milan Bogataj, namestnika; jur. Fr. Malnič in agr. Jos. Kenda, preglednika. — Društvo je v zadnjem času priredilo vrsto lepih predavanj in je sploh začelo na vseh poljih prav živahno delovati, kar z veseljem pozdravljamo!

Hrvatska Matica. Opozarjamo slovensko dijaštvo na ugodno priložnost, ki jo nudi Hrvatska Matica, da se naučijo hrvaščine in si za nezatno vsotico nabavijo prav lepe hrvatske knjige; saj je nepobitna dolžnost vsakega slovenskega razumnika in še posebej našega dijaštva, da čita hrvatske knjige in tako spoznava vse težnje bratskega naroda iz prvega vira.

Da bi se slovensko-hrvatska vzajemnost tem bolj utrdila in razširila, sta sklenile »Slovenska Matica« in »Hrvatska Matica« književno zvezo, po kateri izda Hrvatska Matica vsako leto po eno slovensko knjigo. Zraven tega pa je še znižala za slovenske svoje člane članarino na polovico, to je 3 K. Letos dobi vsak član 9 knjig leposlovne in znanstvene vsebine.

Nekaj posebnega bo med drugimi »Kolo hrvatskih umetnikov« zbornik v velikem formatu z reprodukcijami 50 del hrvatskih slikarjev in kiparjev. Drugi veliki zbornik bo »Hrvatsko kolo II.«, ki prinese tudi nekaj sestavkov o Slovencih v slovenskem jeziku.

Prvi zvezek »Slovenske knjižnice« bo tvorila »Antologija slovenskega pesništva«, ki je dosedaj še Slovenci sami nimamo. Obsegala bo poleg uvoda prof. dr. Ilešiča izbor iz slovenske poezije od Vodnika do najnovejših dni. — Novi slovenski člani dobijo še »Hrv.-slov. rječnik« na vrh. Upamo, da bo naše dijaštvo porabilo to lepo priliko v prav velikem številu. V.

Kdor gre v Prago študirat na nemške visoke šole, je izdajalec slovanstva. Slovenski visokošolec v Pragi spada na češko vseučilišče, na češko tehniko! Jezikovne težkoče se premagajo v nekaj tednih, gotovo pa do konca prvega tečaja!

V informacijo v gmotnih zadevah. Prevelikih nad na podpore v vseučiliščnih mestih si nihče delati ne sme, vendar naj se potrebni pošteno potrudijo. V sledečem naštejemo glavna podporna društva. 1. Dunaj: a) Podporno društvo za slov. visokošolce na Dunaju daje navadno po 10 K mesečno. Prošnje do 5. vsakega meseca pri društvu samem ali pri tajniku »Slovenije«, b) »Studentenheim«, kjer se dobi brezplačno stanovanje, relativno dobro hrano za 22 h opoldan, c) Gregorijevo društvo, ki daje mesečne podpore do 20 K. Pisarna v XIV. Kolingasse, policijska stražnica, d) vsaka fakulta ima svoje podporno društvo. Juristi dobe vsak drugi mesec po 15 znamk za obed v »Menzi«, filozofi na mesec 10, 15—20 znamk, e) Splošno podporno društvo, ki daje slušateljem od 3. tečaja nadalje navadno vsak drugi mesec 10 znamk, včasih enkrat v tečaju 20 K. To društvo posreduje tudi instrukcije, izposoja knjige. Vsa ta društva imajo po univerzi informativne oglase, ki naj si jih vsak pazno prečita. Apelujeemo na poštenost slov. dijakov, da ulagajo pri »Podpornem društvu za slov. visokošolce« le resnično potrebni dijaki prošnje. Kdor po nepotrebem prosi, temu ne bomo prizanesli. Omenimo še »Krankenverein« z upisnino 6 K za celo leto in enkratno vstopnino 2 K. Za slučaj bolezni naj se vsak dijak zavaruje z vstopom v to prekorišno društvo. Kranjcem in Goričanom plačuje članarino deželca. 2. Praga: a) Podporno društvo za slov. visokošolce v Pragi, predsednik nadinženir Tomšič. Društvo daje znamke za menzo ali pa podpore po 10 K. Za prošnje ima društvo posebne formularje. Podpirajo se Slovenci, ki študirajo na čeških visokih šolah, b) Slovenci imamo kot slušatelji čeških visokih šol dostop do vseh podpornih društev čeških. Poblížja navodila pri članih »Adrije«. 3. Gradec: a) Podporno društvo za slovenske visokošolce v Gradcu, predsednik: dr. Ipavic; b) podporna društva na univerzi in tehniki, slično kot na Dunaju! — Na instrukcije naj se nikdo ne zanaša! — Natančne informacije dado drage volje naša akademična društva.

kranjskem zavodu za Ciril Metodovo družbo. Par tovarišem so poverili nalogo, skupno nakupavati, kar potrebujejo v šoli in doma, kakor, papir, zvezke, svinčnike, peresa, razglednice i t. d. Dobiček, ki so ga pri tem imeli, so namenili Ciril Metodovi družbi. Kdor dalje ni imel Ciril Metodovega svinčnika ali peresa, ali je izpregovoril tujko, je moral plačati kazen in če so bili zbrani v veseli družbi so takoj nabrali zopet nekaj za »Družbo«. Na ta način so podali »Družbi« do konca leta okoli 100 kron. — Tako bi, tovariši, lahko delali tudi mi. Na vsakem zavodu bi se nekaj nabralo, kar bi tvorilo skupaj že lepo svoto, katero bi izročili vsako leto na družbeni glavni skupščini, kot pokroviteljino srednješolcev iz leta X. Začnimo tovariši.

Narodni radikalec.

Naslovi naših zbirališč. Na Dunaju: »Slovenija«, VIII. okraj, Breitenfeldergasse, 20; v Gradcu: »Tabor«, Zinzendorfgasse, 18/I.; v Pragi: »Adrija«, Spálená ul. č. 22 (akademický dům).

Absolvente visokih šol pozivljamo, da se požurijo s skušnjami, da jih ne prehite — tujci. Slovenskih uradnikov v vseh strokah primanjkuje, zlasti pa je potrebno, da vstopajo slovenski juristi v večjem številu kot doslej v sodno službo.

Založnikom slovenskih knjig. Ker otvorimo v bodoče posebno rubriko za književnost, prosimo založnike slovenskih knjig, da nam pošiljajo na novo izhajajoče knjige v oceno.

Uredništvo.

Vojaščina. Dijake srednješolce, ki so rojeni l. 1886, a še ne pridejo v tem šolskem letu k maturi, opozarjamo, da začnejo pravočasno misliti, da bi lahko bili potrjeni pri naboru. Najboljše je, če vložijo prošnjo (kolekovine prosto) na višjo vojaško oblast (Korpskommando), da se jih priusti k sposobnostni skušnji za enoletnega prostovoljca (Befähigungsprüfung zum Einjährig - Freiwilligendienst). V prošnji se naj navede, v katerem jeziku hoče prosilec skušnjo delati, priloži se naj krstni list in od politične oblasti izdelano spričevalo identitete (Identitätsschein). Taksa za skušnjo znaša 10 K. Natančnejše podatke daje naše uredništvo.

Prestop iz ene šole v drugo. V začetku novega šolskega leta prestopajo gimnazijci na realke ali učiteljišča, realci na učiteljišča itd. Pri prestopu morajo delati sprejemni izpit čez snov prejšnjega letnika ali razreda. Tu se dogaja, da dijaki prihajajo k sprejemni skušnji popolnoma brez informacij, da niti ne slutijo, kaj bi morali vedeti za dotični razred ali letnik. Seveda potem padejo in izgubijo leto vsled te malomarnosti. Opozarjamo dijake, da se naj že pred počitnicami natančno informirajo o učnem načrtu zavoda, kamor hočejo po počitnicah prestopiti, in da vprašajo za vsak predmet posebej, kaj se zahteva za vstop v zaželjeni razred ali letnik. Najboljše je, če se obrnejo na profesorje dotičnih predmetov. Čez počitnice si kupi ali izposodi učne knjige prejšnjega razreda ali letnika ter igraje napravi potem sprejemno skušnjo.

Dijak in telovadba. (Dopis z ljubljanskih srednjih šol.) Večkrat je že »Omladina« opominjala dijaštvo, naj se bolj zanima za telovadbo. Toda slučajni kažejo, da so med dijaki telovadci bele vrane. Na II. drž. gimnaziji v Ljubljani n. pr. je lani v višjih razredih izmed 105 učencev obiskovalo šolsko telovadbo le 8, a ono v »Narodnem domu« le 7 dijakov. A tudi drugje ni boljše. Potem ni čudno, da so zdravstvene razmere med dijaki tako neugodne. Dijak, ki vedno čepi doma in samo bere, pač uri svojega duha, a telo ostane zanemarjeno. Tako nastane nesoglasje med duhom in telesom. Človek postane slaboten, nervozen, vsaka izprememba mu more

škodovati. Ko je v najlepši moški dobi, je že podoben slabotnemu starcu. Tudi telo se mora uriti zajedno z duhom.

Ko je bilo prepovedano telovaditi v telovadnici »Narodnega doma« v Ljubljani, si povsod čul ogorčenje in navdušenje za telovadbo, a sedaj pride včasih iz vseh srednješolskih zavodov tja telovadit komaj 18 telovadcev.*) Tovariši, pokažite prihodnje šolsko leto, da niste samo gostobesedni, ampak tudi vztrajni in delavni! Nič ne velja tisti prazni izgovor: »Jaz bi že hodil k telovadbi, a ne znam nič telovaditi.« Kdaj pa je padel kdo učen iz neba? Pivo je, da si s primernimi gibi utrdite telo. Sčasoma boste že znali tudi težje vaje, a treba je začeti in se pridno vaditi. Ničesar ne izgubite pri učenju, če žrtvujete vsak teden nekaj ur telovadbi. Da, kmalu boste opazili, da se vam one ure obilno poplačujejo. Telo postane čilo in močno. Kri se pretaka bolj živahno po žilah, prihaja bolj sveža v možgane. Tako ostanejo možgani zdravi, um bister in je res »mens sana in corpore sano«. Zato koristi telovadba posebno dijakom, ki morajo presedeti vsak dan več ur v šoli, a doma bdi pri knjigi pozno v noč.

Kmalu minejo dijaška leta, in treba je stopiti v javnost. Kje se nam nudi ugodnejša prilika, da izvršujemo drobno delo, nego v sokolskih društvih, v telovadnici. Tu se zbirajo mladi, ukaželjni ljudje, bodoči naš rod. Tu pade vsaka beseda na rodovitna tla. Pridobil si pa bodeš srca vseh, ako bodeš tudi sam telovadil, ako bodeš sam ostal med njimi v vrsti. Tako bodeš imel lepo priložnost širiti izobrazbo in gotovo bodeš žel obilen sad svojega truda.

Treba bo pa tudi širiti sokolsko idejo med narodom in ustanavljati sokolska društva, kjer jih še ni. Nepotrebno je omenjati, kolikega pomena so delavna sokolska društva za Slovence. Krasen vzgled v tem imamo pri Čehih.

Tudi telovadba je resna in važna stvar, bodisi za posameznika, bodisi za celoto. Zato je vredno, da se dijaštvo bolj zanima za njo in gotovo se bo še bolj omejilo škodljivo popivanje.**)

Slovenska stenografija. Ob začetku šolskega leta priporočamo tovarišem srednješolcem, naj se učijo slovenske stenografije, ki jo znati je v poznejšem življenju neprecenljivo in dostikrat naravnost neobhodno potrebno. Ker pa država razun v Ljubljani ne skrbi za pouk slovenske stenografije, je naše edino sredstvo v tem oziru samopomoč: združijo naj se in se vadijo pod vodstvom veččega tovariša. Spričo velike potrebe in praktičnosti, ki jo nudi stenografija, bodi naše geslo: vsak dijak naj zna slovensko stenografijo. V.

»Volnost«, časopis češkega srednješolskega dijaštva, namerava v letošnjem letniku upeljati posebno rubriko dopisom drugih slovanskih srednješolskih tovarišev. Dopisi se bodo priobčevali v originalu in v češkem prevodu. S tem hoče »Volnost« svoje čitatelje informirati o razmerah med srednješolskim dijaštvom pri drugih slovanskih narodih, obenem pa pri čitateljih vzbuditi zanimanje za slovanske jezike. »Volnost« bi sploh priporočali našemu dijaštvu, ker je prav lepo urejevan list z jako zanimivo vsebino. V. Z. Z.

*) Čujemo, da odvrča nek ljubljanski ravnatelj dijaštvo svojega zavoda od telovadbe v »Narodnem domu« z nelepimi sredstvi.

**) Mnenja smo, da je tudi naloga slovenskih profesorjev, da v tem smislu vplivajo na dijaštvo. Op. ur.